

Kitap Tanıtımı-Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları¹

Book Launches- Turkish Learning and Teaching Approaches

Halit ÇELİK²

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği bölümünde öğretim üyeliği görevinin yanında, Eğitim Fakültesinde dekan yardımcılığı görevini de sürdüren Doç. Dr. Fulya Topçuoğlu'nun editörlüğünü yaptığı, 14 yazar tarafından kaleme alınan, 12 bölümden oluşan *Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları* kitabı, Nobel Yayınları tarafından Mart 2019'da yayımlanmıştır. Kitap, “Yazarlar Hakkında” bölümü ile birlikte toplam 304 sayfadır. Karton kapak ve renkli tasarımı ile dikkat çeken eserin kapak tasarımını Mehtap Yürümez ve sayfa tasarımını Hamide Yalçın yapmıştır.

Eser; *Yazar Listesi*, editör Doç. Dr. Fulya Topçuoğlu'nun kaleme aldığı *Ön Söz* ve *İçindekiler* bölümü ile başlamaktadır. Ön sözde 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan *Türkçe Öğretmenliği Lisans Programı* hakkında bilgiler verilmiştir. Bu programda yer alan ve Türkçe Öğretmenliği bölümünde okutulmak üzere eklenen **Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları** dersinin içeriği hakkında dokuz maddelik ders içeriği belirtilmiştir. “Her bölüm başlangıcında ‘Bölümde Neler Öğreneceğiz?’ tanıtımlarından sonra ‘Bölümde Hedeflenen Öğrenme Çıktıları’ ve ‘Bölümle İlgili Kavramsal Çerçeve’ bulunmaktadır. Kavramsal çerçevenin ardından “Bölüm Değerlendirme Soruları” ve “Kaynakça” ile bölümler tamamlanmıştır.”

Eserin 1. bölümünü kaleme alan Dr. Öğr. Üyesi Muharrem Kürşad Yangil, *Türkçe Öğrenmenin ve Öğretmenin Anlamı* başlığı altında beş temel konuyu ele almıştır. Bölümün girişinde dil, dilin fonksiyonları ve ana dil kavramlarını ele alan Yangil, birinci konu olarak: *Türkçe Öğrenme ve Öğretmenin Önemi ve Anlamı* konusuna değinmiştir. Bu başlık altında Türkçe dersi öğretim programı başta olmak üzere Türkçe öğretiminin önemi hakkında bilgi vermiş, anlama ve anlatma başlıkları içerisinde Türkçenin becerilerini ele almıştır. Tüm bu becerileri ayrı ayrı başlıklar hâlinde ele alan yazar, dinleme becerisi için “...çocuğun ilk tanıştığı ve edindiği beceridir” ifadesini kullanarak bu becerinin Türkçe dersi öğretim programındaki öneminden bahsetmektedir. *Okumanın*

¹ Topçuoğlu Ünal, F. (Ed.) (2019). *Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları*. Ankara: Nobel.

² Dr. Öğr. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi, hacel2015@hotmail.com

Önemi başlığı altında ise okuma becerisinin dinleme ve konuşma becerisinden sonra zincirin üçüncü halkasını oluşturduğu vurgulanmıştır. *Yazmanın Önemi* başlığı altında yazma becerisinin hem ana dilin zenginleşmesinde hem de bireyin üretebilme yetisinin gelişmesinde önemli bir etken olduğu hususu dile getirilmiştir. 1. bölümün son konusu olan *Konuşmanın Önemi* başlığı altında konuşma becerisinin bireyin hayatında her yönüyle önemli olduğu ifade edilmiş ve bu becerinin bireyin bir dili tam öğrenip öğrenemediğinin kanıtı olarak görülebileceği tespiti yapılmıştır. Bölüm sonunda bölüm değerlendirme soruları ile konu özetlenmeye çalışılmıştır.

Eserin 2. bölümünü kaleme alan Doç. Dr. Mesut Gün ve Dr. Muhammet Raşit Memiş, *Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminin Amaçları, Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminin İlkeleri, Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Ana Dili Eğitiminin İlkeleri, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Amaçları, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler* başlıkları ile *Türkçe Öğretiminin Amacı ve Temel İlkeleri* bölümünü oluşturmuşlardır. Yazarlar giriş bölümünde ana dili eğitimi, yabancı dil eğitimi ve ikinci dil eğitimi kavramlarını açıklamaktadırlar. Bölümün ilk kısmında *Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminin Amaçları* başlığı ile 2006, 2015 ve 2018 Türkçe öğretim programlarındaki Türkçe eğitiminin amaçlarından bahsedilmektedir. 2. kısımda *Ana Dili Olarak Türkçe Eğitiminin İlkeleri* başlığı altında ana dili eğitimi sürecindeki bazı temel doktrinler ifade edilmiştir. Bölümün üçüncü başlığı *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Ana Dili Eğitiminin İlkeleri*'dir. Dördüncü kısımda yazarlar, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Amaçlarını* ele almaktadır. Bu kısımda, Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin genel ve özel amaçlarını maddeler hâlinde bulmak mümkündür. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler* başlığı, bölümün son kısmını oluşturmaktadır. Durmuş ve Ellis'in oluşturduğu temel ve genel ilkelerin yanında bölüm yazarlarının da oluşturduğu temel ilkeler, maddeler hâlinde sunulmuştur. Bölüm sonunda çoktan seçmeli 3 soru sorulmuştur.

Doç. Dr. Gökhan Arı'nın kalem aldığı 3. bölüm *Türkçe Öğretiminin Tarihçesi ve Türkçe Öğretim Programları* adı altında iki ana kısımdan oluşmaktadır. Birincisi kısımda İslamiyet'ten önceki dönemden ele alınıp Tanzimat sonrasına kadar olan Türkçe öğretimi tarihi hakkında bilgiler verilmektedir. İkinci kısımda ise 1924-2017 dönemindeki tüm Türkçe öğretim programları hakkında kronolojik olarak müfredat ve genel amaçlar ile ilgili bilgiler sunulmaktadır. Bölüm sonunda 10 adet soru bulunmaktadır.

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Söylemez'in kaleme aldığı 4. bölüm *Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımlarının Türkçe Öğretimine Yansımaları* başlığı ile sunulmaktadır. Öğrenme ve öğretim yaklaşımları ve bu yaklaşımların Türkçe eğitimine yansımalarını ele alan yazar, başta davranışçı yaklaşım olmak üzere yapılandırmacı yaklaşım ve türleri, çoklu zekâ kuramı, iş birlikli öğrenme yaklaşımı ve proje temelli öğrenme yaklaşımları hakkında bilgiler sunmaktadır. Aynı zamanda Cumhuriyet döneminde hazırlanan bazı eğitim programlarındaki Türkçe öğretimi ve eğitim yaklaşımlarının yansımaları ele alınmış, Türkçe öğretimi açısından tek bir öğretim yaklaşımının

yetersiz olduğu fikri ortaya konmuştur. Bölüm sonunda açık uçlu 5 soru ile konu tekrarına imkân verilmiştir.

5. bölüm Dr. Öğr. Üyesi Mehtap Özden tarafından *Okuma ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleri* başlığı ile kaleme alınmıştır. Bölüm okuma ve okur kavramlarının açıklamalarıyla başlar. Okuma alanları ve okumaya yönelik engeller ile okuma süreci hakkında geniş açıklamalar yapan yazar, okuma becerisi ve eğitimi başlığı altında okuma sürecini; okuma öncesi, okuma aşaması ve okuma sonrası diye üç ana bölümde incelemiştir. Türkçe öğretim programlarındaki okuma öğretimi konusunda da bilgiler sunan yazar, okuma becerisini geliştirmeye yönelik *etkili* ve *etkisiz okuma* kavramlarını açıklar. Etkili okuma aktiviteleri için 15 etkinliğe yer veren Özden, bu etkinliklerin teknik özellikleri ve açıklamalarına da yer vermiştir. Bölüm sonunda çoktan seçmeli 7 soruyla bölüm değerlendirilmesi yapılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Kemiksiz tarafından hazırlanan ve kitabın 6. bölümünü oluşturan *Konuşma ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleri* başlıklı kısım, yedi alt başlık etrafında şekillenmiştir. *Konuşma Becerisi Ve Önemi* başlıklı bölümde, konuşma becerisinin akademik ve sosyal alanlardaki önemi vurgulanmıştır. Konuşma becerisinin okuma ve yazma becerilerinin de çıkış noktası olduğu ifade edilmiştir. Konuşma becerisinin fiziksel ve zihinsel boyutları ele alınırken boğumlama, ezgi, ton vb. terimler de açıklanmıştır. Etkili konuşmanın unsurları maddeler hâlinde verilirken bu unsurlara dikkat etmenin başarıya direkt etki ettiği vurgulanmıştır. Hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türlerinin tanımı ve içeriğine değinen yazar, aynı zamanda konuşma yöntem ve teknikleri ile ilgili terim ve olgulara da yer vermiştir. Sınıf içi uygulama örnekleri verilmiş ve 10 etkinlik örneği sunulmuştur. Bölümün sonunda çoktan seçmeli 5 soru bulunmaktadır.

Doç. Dr. Esra Nur Tiryaki tarafından kaleme alınan 7. bölümün başlığı *Yazma ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleridir*. Giriş bölümünde Türkçe eğitim programı ve dil hakkında kısa bilgi sunulmaktadır. Yazma süreci; Yazma Öncesi, Yazma Sırası ve Yazma Sonrası olarak üç ana başlıkta ele alınmıştır. Yazma öğretiminin aşamalarında yazar; alfabe, kelime, cümle, paragraf ve metin öğretileri konularını etkinliklerle anlatmıştır. Bölüm sonunda çoktan seçmeli 5 soru sorulmuştur.

Doç. Dr. Ahmet Benzer tarafından hazırlanan *Dinleme ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleri* bölümü kitabın 8. bölümünü oluşturmaktadır. Dinleme eğitiminde metnin nasıl kullanılması gerektiği hususuna değinen yazar, çoklu ortam araçlarının dinleme eğitimine katkısı ve önemi hakkında durmaktadır. Dinleme eğitiminin öncesi, sırası ve sonrası aşamalarında yapılacak olan uygulamalar hakkında bilgi verilirken sonuç bölümünde bilişsel bir durum arz eden dinleme becerisinin aynı zamanda üstbilişsel bir durum arz ettiğine vurgu yapılmıştır. 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde etkinlik örnekleri verilmiş ve bölüm sonunda çoktan seçmeli 6 soru sorulmuştur.

Öğr. Gör. Dr. Duygu Ak Başoğlu tarafından hazırlanan 9. bölüm *Dilbilgisi ve Sınıf İçi Uygulamalar* olarak oluşturulmuştur. “İşlevsel dil bilgisinin” işlevselliği üzerinde duran yazar aynı

zamanda dil bilgisinde biçimin de önemini vurgulamıştır. Dil bilgisi öğretiminde uygulanacak yaklaşım, yöntem ve uygulamalardan bahseden Başoğlu, aynı zamanda dil bilgisi öğretimde izlenecek sırayı da belirlemiştir. Türkiye'deki dil bilgisi öğretiminde yaşanan sorunların dile getirildiği bölüm, sınıf içi uygulamalarla sona ermektedir. Etkinliklerin yanı sıra bölüm sonunda 10 adet bölüm değerlendirme sorusu bulunmaktadır.

Doç. Dr. Alparslan Okur ve Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Göçen'in kaleme aldığı 10. bölüm Türkçe öğretimindeki güncel eğilimler ve sorunlar konusunu kapsamaktadır. *Türkçenin öğretimine yönelik sorunları fark etmek, azaltmak ya da yok etmek Türkçeyi korumak açısından önemlidir* ifadesi ile yazarlar bir farkındalık oluşturmak istemişlerdir. Sorunların giderilmesinde öncelikli olarak öğretmenlerin bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bölümde Türkçe öğretimi için önem arz eden bazı terimlere de değinilmiştir. Örneğin; metin, okuryazarlık, teknoloji, ölçme değerlendirme gibi kavramların Türkçe öğretimi alanı için ne ifade ettiği hususuna değinilmiştir. Türkçe öğretimindeki güncel eğilimlere de vurgu yapılırken dört temel becerinin yanında dil bilgisinin de güncel sorunları ele alınmıştır. Bölümün sonunda çoktan seçmeli 5 soru sorularak konunun değerlendirilmesine imkân sağlanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Nigar İpek Eğilmez'in *Etkili Bir Türkçe Öğretiminin Bileşenleri* adlı 11. bölüm yazısında Türkçe öğretiminde öğretim programlarının, ders kitaplarının, çocuk kitaplarının, öğrenme ortamlarının, öğretmenin, öğrencinin, yöntem ve tekniklerin, dört temel becerinin yeri ile ilgili temel bilgiler mevcuttur. Yazar öğretim programlarının öğretici ve öğrencilere özel ve genel bir çerçeve oluşturduğundan bahsetmiştir. Özellikle birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar olan süreçte öğrenciye kazandırılması gereken kazanımların öğretim programlarınca ele alındığı vurgusu yapılmıştır. Ders kitaplarının temel amaç ve işlevleri üzerinde duran Eğilmez, ders kitaplarının biçimsel özelliklerini maddeler halinde ele almıştır. Ders kitabına metin seçimi, metinlerin dil özellikleri ve kitaptaki görsellerin de içerikleri hakkında yönlendirici sorular sormaktadır. Çocuk edebiyatının öğrencinin gelişiminde etkili olduğu dile getirilmiş ve öğretim ortamlarının öğretimin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Öğretmen yeterliklerinden de söz edilirken öğrencilerde olması gereken donanımlara da değinilmiştir. Dört temel becerinin ve dil bilgisi yapılarının nasıl etkili bir şekilde verileceği örneklerle sunulmuştur. Bölüm sonunda 9 değerlendirme sorusuna yer verilmiştir.

Kitabın son bölümünü Dr. Öğr. Üyesi Nil Didem Şimşek kaleme almıştır. *Türkçe Öğretimine Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Açından Bakış* adlı bölümde dil kültür ilişkisinin durumu anlatılmakta ve ana dili eğitiminin tanımı yapılmaktadır. Küreselleşmenin kapsamına değinilen bölümde sosyalleşme, küreselleşme gibi genel kavramların tanımı yapıldıktan sonra Türkçe öğretimi ve ekonomi başlığı altında dil-ekonomi ilişkisi incelenmektedir. Yabancılarla Türkçe öğretimine de değinen yazar, dünyanın birçok yerinde açılan Türkçe öğretim merkezlerinin ekonomik getirisi üzerinde durmaktadır.

Genel olarak alana hizmet edecek bir kitap olan *Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları* kitabı Fulya Topçuoğlu'nun editörlüğünde kapsamlı, açıklayıcı, sade ve anlaşılır bir dil ile okuyucuya sunulmaktadır. Bölüm sonlarındaki ölçme değerlendirme sorularının farklı türlerde ve yapılarda olması bütünlüğü bozsa da soruların konuyu özetleyici fonksiyonu dikkat çekmektedir. Özellikle sınıf içi uygulama örneklerinin eklenmesi bu kitabın teori düzeyinde kalmayıp uygulama alanlarında da etkili bir kaynak olacağını göstermektedir. Birçok yeni başlığın yer aldığı eser Türkçe öğretimi alanı için bir başucu kitabı olacaktır.